

7. Тоффлер Э., Тоффлер Х. Революционное богатство: как оно будет создано и как оно изменит нашу жизнь. М.: АСТ Москва, 2008.

8. Степин В. С. Цивилизация и культура. СПб.: С.-Петербург. гуманитар. ун-т профсоюзов, 2011.

9. Ленсмент А. Феномен этнокультурной идентичности в эпоху постсовременности: дис... канд. филос. наук: 09.00.11 / Белорусский государственный университет. – Минск, 2017.

10. Albrow M. The Global Age: State and Society beyond Modernity. Cambridge: Polity Press, 1996.

11. Robertson R. Globalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity // Global Modernities / ed.: M. Featherstone, S. Lash, R. Robertson. – London; New Delhi, 1997. – P. 25–44.

12. Кравченко С. А. Становящаяся сложная социальная реальность: проблема новых уязвимостей // Социс. 2013. № 5. С. 3–12.

УДК 008; 316.77

ІНСТАГРАМІЗМЫ ЯК ФОРМА ЭСТЭТЫЧНАГА ПРАТЭСТУ

А. Д. Крывалап

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў,
вул. Рабкораўская, д. 17, 220007, г. Мінск, Беларусь
email2krivolap@gmail.com

Магчымасці ўплыву Instagram на грамадства і культуру даўно выйшлі за межы дадзенай сацыяльнай сеткі. Уздзеянне Instagram адчуваюць не толькі тыя, хто непасрэдна зарэгістраваны і карыстаецца дадзенай сацыяльнай сеткай, але і звычайныя спажывальцы медыя прадукцыі, якая можа быць аніяк і не звязана з інтэрнэтам. Гэта магчыма дзякуючы інстаграмізмам (Л. Мановіч) – унікальнай практыцы, якая адказна за трансфармацыю эстэтычных канонаў і нормаў у глабальных маштабах. Гэта магчыма разглядацца як форму эстэтычнага паўстання (Ж. Зубрыцкі) ў дачыненні да савецкага эстэтычнага канону і тых праяў вялікага палітарнага стылю (Б. Гройс), які паранейшаму чакай філасофскага пераасэнсавання.

Ключавыя словы: новыя медыя; інстаграмізмы; эстэтыка; практыка; пераасэнсаванне.

INSTAGRAMIZMS AS A FORM OF AESTHETIC REVOLT

A. Krivolap

Belarusian State University of Culture and Arts
vul. Rabkoraskaya, 17, 220007, Minsk, Belarus
email2krivolap@gmail.com

The possibilities of Instagram's impact on society and culture have long gone beyond this social network. The impact of Instagram is felt not only by those who are

directly registered and use this social network, but also by ordinary consumers of media products that may not be connected to the Internet. This is possible by “instagramizms” (L. Manovich) – a unique practice that is responsible for the transformation of aesthetic canons and norms on a global scale. This can be seen as a form of “aesthetic revolt” (G. Zubrzycki) in relation to the Soviet aesthetic canon and those manifestations of the “Gesamtkunstwerk” (B. Groys), which is still waiting for a philosophical rethinking.

Keywords: new media; instagramizms; aesthetic; practice; rethinking.

У сваім даследаванні выкарыстання інстаграм Леў Мановіч прыходзіць да высновы, што гэта больш чым проста чарговая сацыяльная сетка, якая дазваляе размяшчаць і спажываць эстэтычна дасканалыя выявы. Магчымасці інстаграм выдатна дапаўняюць намаганні асобы пад час канструявання культурнай ідэнтычнасці. Гэты працэс адбываецца не толькі і не столькі на індывідуальным узроўні, колькі пераходзіць на калектыўны ўзровень, на ўзровень класа як сацыяльнай групы. Калі прадстаўнікі новага крэатыўнага класу імкнуцца да пабудовы ўласнай ідэнтычнасці. Каб стаць сучасным мала проста быць дызайнерам ці фрылансерам, неабходна адчуваць прыналежнасць на нейкай глабальнай супольнасці дызайнераў або фрылансераў. І менавіта інстаграм дазваляе адчуць гэту прыналежнасць.

Мэта дадзенага тэксту паказаць якім чынам «інстаграмізмы» (Л. Мановіч) з'яўляюцца праявамі і знакамі «эстэтычнага паўстання» (Ж. Зубрыцкі) ў дачыненні да пераадолення савецкага эстэтычнага канону, таго самага «палутарнага стылю» (Б. Гройс).

Эстэтычныя нормы з'яўляюцца неад'емным складнікам пэўнага ладу жыцця. Прадстаўнікі крэатыўнага класу імкнуцца стварыць вакол сябе атачэнне, якое прапаноўвае пэўнае пераасэнсаванне савецкага эстэтычнага канону. Эстэтыка выступае як складнік пэўнага ладу жыцця і ў тым ліку, у дачыненні да пераасэнсавання пытанняў звязаных з савецкім мінулым. Савецкасць як вялікі стыль ці завершаны эстэтычны канон – гэта адсылка не толькі да сацыялістычнага рэалізму ці нейкіх іншых пэўных мастацкіх практык. Гэты новы вялікі стыль імкнўся да татальнага і ўсеабдымнага характару ва ўсіх праявах культуры. Тут варта ўзгадаць тэкст Б. Гройса «Gesamtkunstwerk Сталін». Gesamtkunstwerk – у перакладзе з нямецкай мовы – гэта завершаны цэльны твор мастацтва, які закранае ўсе аспекты і сферы культурнай дзейнасці. Канцэпцыя Б. Гройса прапаноўвае інтэрпрэтаваць сацыялістычны рэалізм як цэльны палітыка-эстэтычны праект, калі немагчыма падзяліць сацыяльную рэальнасць і мастацкае ўяўленне. «Сталінская эстэтыка і практыка зыходзілі з той жа канцэпцыі выхавання, фарміравання мас, для якой Сталін выкарыстаў «перакручаную» авангардысцкіх метафару: «Пісьменнікі – інжынеры чалавечых душ» [4, с. 60]. На думку Б. Гройса паміж эстэтыкай авангарду і эстэтыкай сацрэалізму агульным можа

быць стаўленне да класічнай культурнай спадчыны, магчымасці рэпрэзентацыі рэчаіснасці і задачы стварэння савецкага чалавека, які будзе прынцыпова новым і пазбаўленым мінулага. Сацрэалізм паўстаў не ў выніку адмовы ад авангарду, а як яго максімальна магчымая радыкалізацыя. Вядома, што кожную ідэю магчыма давесці да абсурду, калі паспрабаваць рэалізаваць яе ў гіпербалізаваным выглядзе. «Сацыялістычны рэалізм арыентуецца на тое, чаго яшчэ няма, але што павінна быць створана, і ў гэтым ён спадкаемца авангарду, для якога эстэтычнае і палітычнае таксама супадаюць» [4, с. 78]. Савецкі эстэтычны канон – гэта пачатак стварэння новага савецкага чалавека.

Адмаўленне і ігнараванне савецкага эстэтычнага канону не вырашае праблему пераасэнсавання савецкай спадчыны. Б. Гройс прыходзіць да радыкальнай высновы, што дзеля таго, каб пераадолець спадчыну савецкай эстэтыкі, яе трэба засвоіць і толькі пасля гэтага з'явіцца магчымасць рухацца далей: «Ад Сталіна аказалася немагчыма вызваліцца, не паўтарыўшы яго, па меншай меры, эстэтычна...» [4, с. 159]. Цяжкасці постсавецкіх трансфармацый у сферы культуры звязаны менавіта з адмаўленнем ад разумення савецкага. Калі «асабліваць савецкай культуры палягае менавіта ў тым, што яна не валодае нейкай спецыфічнай нацыянальнай формай, якая была б дастаткова вядомай і экзатычнай, каб быць архіваванай і музеалізаванай заходнімі культурнымі інстытуцыямі ў якасці яшчэ аднаго «Іншага» ў дачыненні да нормы еўрапейскага мадэрнізму. Наадварот, сацыялістычны рэалізм вызначаецца у якасці «нацыянальнага па форме і сацыялістычнага па змесце». Такім чынам, цэнтральнай для «савецкасці» з'яўляецца не нацыянальная форма, якая можа быць любой, а адзіная, сацыялістычная, ідэалагічная праца з гэтай формай» [3, с. 6]. Супярэчанне паміж сучаснай культурай і савецкім эстэтычным канонам праяўляецца перш за ўсё ў эстэтычнай сферы, у разуменні таго, што мае права называцца прыгожым. Запыт на прыгажосць у штодзённасці застаўся і ён прагне новых рашэнняў. Менавіта ў гэтым і праяўляюцца супярэчнасці савецкага эстэтычнага канону і сучасных тэндэнцый крэатыўных індустрыяў, вынікам чаго можна лічыць феномен папулярнасці інстаграма.

На думку Л. Мановіча: «Інстаграмізмы – гэта стыль глабальнага дызайнерскага класу, які вызначаны не зыходзячы з эканамічных адносін да «сродкаў вытворчасці» або даходу, але па крытэрыі выкарыстання праграмага забеспячэння Adobe Creative Suite. А таксама ён вызначаецца па яго візуальным голасу, які пазначае тонкія адрозненні, сілу пустой прасторы, візуальны інтэлект і візуальнае задавальненне. Усё, што вы сёння можаце знайсці ў лепшых інстаграм-акаунтах, у інтэрнэце і друкаваных выявах, касмічным дызайне, ежы і стылі вулічнай

моды» [1, с. 25]. Дызайнерскі клас ці крэатыўны клас мае глабальнае вымярэнне. Інстаграмізмы як глабальны наратыў самаапісання творчых асоб актыўна выкарыстоўваюцца не толькі прафесіяналамі, але і пачынаючымі маладымі фатографамі і дызайнерамі, для якіх выкарыстанне інстаграму можа быць відавочным механізмам для пабудовы ўласнага партфоліо і ўваходжання ў прафесійнае поле.

Эфекты «інстаграмізмаў» узнікаюць не толькі непасрэдна ў інстаграме, але і далёка за межамі дадзенай сацыяльнай сеткі. Па аналогіі з тым, як можна гугліць і ў яндэксе, так і інстаграмізмы могуць стварацца праз іншыя крэатыўныя практыкі. З пункту гледжання Л. Мановіча, культурная ідэнтычнасць сёння ствараецца з дапамогай мноства варыяцый і малых адрозненняў, а таксама праз гібрыдызацыю ўжо занятых пазіцый. Калі не існуе нязначных дэталей і ўсё можа быць выкарыстана для асэнсавання ўласнай унікальнасці і адрознення ад Іншых. «Субкультуры, перавагі ў ежы, модная стылізацыя даюць людзям базавы набор інструментаў для ўстанаўлення і перфарматыўнасць стварэння іх культурнай ідэнтычнасці. Таксама як лічбавая камера, магчымасць рэдагавання і публікацыі, моцна спрошчаныя ў інстаграме, забяспечваюць асноўны механізм для яшчэ большай рафінаванасці і «індывідуальнасці» гэтых базавых ідэнтычнасцей» [1, с. 20]. Раней выбар ладу жыцця быў важным крокам да пабудовы ўласнай ідэнтычнасці, то зараз гэтага ўжо недастаткова. Нават базавыя формы маюць патрэбу ў далейшай кастамізацыі і персаніфікацыі. Часам гэта можа быць дэманстратыўнае адмаўленне чагосьці.

Так практыка не прымання савецкага эстэтычнага канону прадстаўнікамі крэатыўных індустрыяў можа быць растлумачана як варыяцыя эстэтычнага паўстання. Калі гэта не проста не жаданне выкарыстоўваць наяўныя практыкі, а прага да чагосьці прынцыпова новага. Новых эстэтычна прывабных прыкладаў. Эстэтычнае дзеянне з'яўляецца сацыяльным, нават тады, калі яно ажыццяўляецца без неабходнага ўзроўню рэфлексіі.

Ідэя эстэтычнага паўстання звязана з канадскім прыклад з франкамоўнай правінцыі Квебек, дзе дагэтуль адчуваецца напружанасць паміж англамоўнай і франкамоўнай культурнымі супольнасцямі. Пік супрацьстаяння прыпаў на 60-я гг. XX ст. На думку Ж. Зубрыцкі гэта магчыма «назваць «эстэтычным паўстаннем», двайным працэсам, пры якім сацыяльныя суб'екты змагаюцца і перарабляюць знакавыя сімвалы ў грамадскай сферы; гэтыя сімвалы, пры дапамозе матэрыяльных маніпуляцый набываюць значэнні, якія падштурхоўваюць артыкуляцыю новых ідэнтычнасцей і даюць імпульс інстытуцыйным рэформам. Матэрыяльныя сімвалы і вобразы ўдзельнічаюць у стварэнні

сацыяльнага, дзейнічаючы такім чынам, як П. Штомпка назваў момантамі "сацыяльнага станаўлення"» [2, с. 10]. Ідэя эстэтычнага паўстання супраць наяўнай эстэтычнай нормы выкарыстоўваецца і для таго, каб зразумець працэсы якія адбываліся ў Квебеку.

Выкарыстанне ідэі эстэтычнага паўстання – дазваляе інакш паглядзець і патлумачыць канфлікт ці не прыманне савецкага эстэтычнага канону прадстаўнікамі крэатыўных індустрыяў. Інстаграмізмы як новыя эстэтычныя нормы і практыкі з'яўляюцца візуальнымі эфектамі эстэтычнага паўстання ў дачыненні да эстэтычнага канону вялікага стылю. Таксама магчыма гаварыць пра пераход ад этнічнага да канструктывісцкага разумення працэсу пабудовы культурнай ідэнтычнасці прадстаўнікоў глабальнага крэатыўнага класу, калі ключавое значэнне адводзіцца эстэтычным уяўленням і патрабаванням. Неасэнсаванае выкарыстанне рудыментаў палутарнага стылю выклікае эстэтычны пратэст у прадстаўнікоў крэатыўнага класу, які атрымоўвае ўласную візуалізацыю праз практыку інстаграмізмаў.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. *Manovich L.* Instagram and Contemporary Image [Электронны рэсурс] URL: <http://manovich.net/index.php/projects/instagram-and-contemporary-image> (дата абращения: 12.02.2021).
2. *Zubrzycki G.* National Matters: Materiality, Culture, and Nationalism. Stanford: Stanford University Press, 2017.
3. *Гройс Б.* Полуторный стиль: социалистический реализм между модернизмом и постмодернизмом // Новое литературное обозрение. 1995. № 15. С. 44–53.
4. *Гройс, Б.* Gesamtkunstwerk Сталин. М.: Ad Marginem, 2013.

УДК 371.01

ТЕОРИЯ КУЛЬТУРНОГО ТРАНСФЕРА – НОВЫЙ ВЗГЛЯД НА МЕЖКУЛЬТУРНУЮ КОММУНИКАЦИЮ

А. А. Легчилин

Белорусский государственный университет:
факультет философии и социальных наук
ул. Кальварийская, д. 9, 220004, г. Минск, Республика Беларусь
liahchylin@bsu.by

Тема культурного трансфера стала в последние годы одной из обсуждаемых в гуманитарном научном сообществе. Это связано с ростом интенсивности